

مبنای حقوقی در اقدام مشترک

(۱۱)

امیر فیض- حقوقدان

هاله سرگردانی در نامگذاری به تصمیمات و مذاکرات هسته ای ژنو مشهود است. درست همانند نوزادی که متولد میشود و انتخاب نام برای نوزاد موجب سرگردانی و رضایت و عدم رضایت بستگان میشود.

همانطور که انتخاب نام برای نوزاد هرچه باشد تغییری نه در طبیعت نوزاد و نه در حقوق انسانی او ایجاد میکند، انتخاب نام هم برای تصمیمات متخذه بین ۱+۵ و جمهوری اسلامی تغییری در ماهیت حقوقی سندی که طرفین امضا کرده اند نمیدهد.

تفاوت عمده در انتخاب نام برای افراد و یا اشیاء، با نام ناشی از روابط حقوقی در این است که در اقدامات ناشی از روابط حقوقی بر عکس انتخاب نام برای اشخاص و یا اشیاء، نام را خود روابط حقوقی معلوم میکند نه افراد.

تفاوت دیگر این است که در انتخاب نام برای افراد و یا اشخاص، محدودیت نیست ولی در اقدامات ناشی از روابط حقوقی محدودیتی بسیار مشخص و شناسنامه شده وجود دارد که روابط حقوقی ناچار است خود را در قالب یکی از همان مشخصات جاسازی کند.

از باب مثال روابط ناشی از اجاره، مشخصات معلومی دارد که با روابط عقد بیع تفاوت دارد و نمیتوان یک معامله بیع را عقد اجاره و یا عقد زناشویی نامید.

و اما بعد

از ابتدای مذاکرات ژنو تاکنون نامهای مختلفی برای تصمیمات متخذه بین ۱+۵ و جمهوری اسلامی جریان داشته که آخرین آنها که آنهم معلوم نیست آخرین باشد اقدام مشترک است.

حاشیه = در قرارداد ۱۹۰۷ بین روسیه و انگلیس نیز تردید و تغییر عنوان قرارداد ۱۹۰۷ وجود داشته است. (تاریخ روابط سیاسی ایران و انگلیس جلد هفتم صفحه ۳۸۸)

نمیتوان گفت که مذاکرات ۱+۵ یک مذاکره و اقدام بیسابقه در جهان حقوقی بوده و بدین لحاظ، بامشکل نام گذاری مواجه شده است و همانطور که عرض شد اساساً تصمیمات متخذه در کنفرانس ژنو، نام حقوقی تصمیمات را انتخاب میکند نه طرفین مذاکره. گرچه تداول باوری مردم بر این است که <تغییر نام سبب تغییر مسما نمیشود> و بقولی دیگر <اسم کم جو و مسما راجوی>.

مراحل مذاکره

هر مذاکره ای از نظر حقوقی سه مرحله دارد مرحله اول، مذاکره که آثار اجرایی بر آن مترتب نیست. مرحله دوم اعلام رضایت و موافقت شفاهی که توافق نامیده میشود و همینکه توافق شفاهی نوشته و امضا شد، میشود موافقتنامه، و اگر آن موافقتنامه مبادله و ثبت طرفین بشود، میشود قرارداد، که آنهم یا رسمی است و یا عادی. قراردادهای بین دولتها اگر با شرط تصویب مجلس آن کشور مقید شده باشد وقتی رسمی شناخته میشود که تشریفات مزبور را طی کرده باشد.

در تداوم حقوقی غالباً بین موافقتنامه و قرارداد تفاوتی گذاشته نمیشود، و هر سندی که بین دو یا چند نفر امضا شده و حاوی الزامات حقوقی و لازم الاجرا باشد قرارداد شناخته میشود. موافقتنامه در واقع زیربنای قرارداد است که با حالت فصل بندی و دیگر مشخصات لازم تنظیم میگردد.

سرگردانی ۱+۵ برای انتخاب نام برای تصمیمات کنفرانس ژنو از این بابت است که نام های موافقتنامه و قرارداد ایجاد الزامات قانونی برای ایران میکند که باید روال مقرر در قانون اساسی جمهوری اسلامی را طی کند و این احتمال وجود دارد که تصمیمات کنفرانس ژنو با چالش هائی در مجلس روبرو شود و بدین لحاظ نام اقدام مشترک بر آن موافقتنامه گذاشته شده است.

اکنون به بینیم که اقدام مشترک یعنی چه؟

اقدام مشترک و توسل آمریکا به آن

اقدام مشترک به اقدامات مشترک دویاچند نفر گفته میشود که عملی را مشترکاً انجام دهند.

اقدام مشترک، بر اساس سهم مشترک، منافع و زیان مشترک و ضمانت مشترک صورت میگیرد (به استثنای اقدام مشترک غیر انتفاعی).

بنابراین؛ یکی از ارکان اقدام مشترک، تصمیم مشترک و منافع مشترک است و رکن دیگر، وجود ثالث است مانند اینکه دویاچند نفر مشترکاً تعهد میکنند که پلی برای ثالثی بسازند و یاچند کشوری مشترکاً اقدام برای ویران و ازپادر آوردن کشوری مینمایند.

پس اقدام مشترک متوجه یک طرف قرارداد است نه هر دو طرف قرارداد. از آنجا که در اقدام مشترک تضمین و تعهدات از طرف اقدام مشترک به نفع ثالث (طرف قرارداد) داده میشود و در واقع طرفی که مشترکاً عمل میکند، در موقعیت شرکت قرارداد.

بنابراین صیغه حقوقی بین دو طرف که یکطرف مشترکاً عمل میکند و طرف دیگر مستقلاً عمل میکند

اقدام مشترک نیست بلکه حتماً قرارداد است و همچنین است بین آن عده طرف قرارداد که مشترکاً عمل میکنند، اگر قراری از جهت تقسیم کار و منافع و مسئولیت ها گذاشته شود نام حقوقی آن شرکتنامه است نه قرارداد.

موافقتنامه ژنو و اقدام مشترک

با تعریفی که از اقدام مشترک ارائه شد و آشنائی حقوقی که با عقد و تعهد در دست است اکنون باید دید اقدام مشترک در موافقتنامه ژنو یعنی چه و کدام طرف در جایگاه اقدام کننده مشترک قرار دارد و اساسا چرا از عنوان اقدام مشترک بجای قرارداد و یا موافقتنامه استفاده شده است؟

گروه ۵+۱ همانطور که از اسمش و ساختار سیاسی و حقوقی اش هویدا است در جایگاه اقدام کننده مشترک، و ایران در طرفیت با اقدام مشترک قرار دارد.

اقدام مشترک در جایگاه ۵+۱ عبارت از اشتراک، قصد و اراده متوقف ساختن فعالیت هسته ای جمهوری اسلامی بر مبنای موارد و شرائطی است که بخشی از آن در متنی بنام اقدام مشترک پیاده شده است.

چرا استفاده از عنوان اقدام مشترک، نه توافقنامه

در تعریف اقدام مشترک دیدیم که اقدام مشترک متوجه یک طرف قرارداد است که ممکن است دو یا چند شخص و یا کشور باشد که در مورد مذاکرات هسته ای متشکل از ۶ کشور میباشد.

اقدام مشترک، موافقت و برنامه ریزی و تقسیم کار بین کسانی است که در گروه اقدام مشترک قرار دارند و ارتباطی به طرف مقابل ندارد تشبیه مورد میتواند چنین باشد.

بین صاحبان سهام یک شرکت نسبت به موضوع و یا موضوعاتی یک توافق بوجود میآید که مدیر عامل شرکت بنماینده شرکت با طرف ثالثی وارد مذاکره و قرارداد میشود؛ یعنی از اقدام مشترک برای حل و فصل یک موضوع و یا معامله ای استفاده میکند.

در چنین معامله ای اگر طرفین معامله کشورها باشند، مانند همین موافقتنامه ژنو، اقدام مشترک طرف موافقتنامه (۵+۱) ارتباطی به ایران پیدا نمیکند که لزوم دخالت مجلس مطرح شود چیزی که ورود مجلس را مطرح میکند موافقتنامه و یا قراردادی است که بین ایران و گروه ۵+۱ امضا شده است.

حاشیه - بهنگام قرارداد ۱۹۰۷ که موضوع آن تقسیم ایران بود چون انگلیسی ها مدعی شدند که قرارداد با روسیه برای تعیین منطقه نفوذ دو کشور و رفع رقابت هاست، موقعی که قرارداد در مجلس مطرح شد، برخی از نمایندگان مجلس اول گفتند قراردادی بین انگلستان و روسیه برای امور خودشان تنظیم شده است و به ملت ایران ارتباطی ندارد - در تطبیق مورد اقدام مشترک ۵+۱ از مواردی نیست که قابل طرح در مجلس اسلامی باشد.

تصمیماتی که کنگره آمریکا متشکل از حزب دمکرات و جمهوریخواهان علیه کشور دیگری از جمله ایران میگیرند جای اعتراض برای کشور ثالث بوجود میآورد ولی تکلیفی برای مجلس اسلامی به رد و یا تصویب آن ایجاد نمیشود. (پایان حاشیه)

آمریکاییها با آنکه در ابتدا وحتى در اولین بیانییه کاخ سفید از تصمیمات متخذہ در کنفرانس ژنو بنام موافقت نامه یاد کردند بعدها بجای موافقتنامه از عبارت اقدام مشترک استفاده نمودند. به دوقصد؛

نخست، همانطورکه عرض شد اقدام مشترک کشورها ارتباطی به کشور ثالث ندارد که قضیه به مجلس آن کشور کشیده شود، و از آنجا که جمهوری اسلامی هم مستعد برای دورزدن مجلس در رابطه با دخالت مجلس در موافقتنامه ژنو بوده است به تغییر نام موافقتنامه ژنو اعتراضی نشده است.

دوم - بشرحی که در تحریرات در رابطه با مذاکرات ژنو عرض شد، ارکان حقوقی برای قانونی و معتبر بودن موافقت نامه ژنو، بسیار علیل و مستعد بی اعتباری موافقتنامه است و مصلحت ۱+۵ در فراموشی و عبور از نام موافقتنامه است.

ضایعه وارد بر اقدام مشترک

بنقل قول تازه از وزارت خارجه فرانسه بین روسیه و سایر کشورهای ۱+۵ در مورد مسئله هسته ای ایران اختلافاتی رویداده، گرچه خبر مزبور بوسیله سخنگوی وزارت خارجه آمریکا تکذیب شده است بهر حال خبر مزبور موضوعی است که تشکل حقوقی اقدام مشترک (۱+۵) رازیر سوال میبرد و اجازه ادامه فعالیت آنرا نمیدهد و یا حداقل تصمیمات متخذہ دروین را به دلیل شکسته شدن وحدت نظر اقدام مشترک بی اعتبار میسازد (باید منتظری آمد های خبر مزبور بود).

عدو شود سب خیر اگر خدا خواهد

میدانید که تاکنون موافقتنامه ژنو به مجلس نرفته و اقداماتی که به ملاحظه موافقتنامه به عمل آمده بانضمام موافقتنامه و تعهدات ایران باید به تصویب مجلس برسد در غیر این صورت فاقد اعتبار بوده و جرم تلقی میشود.

این عدم رعایت دستور قانون اساسی جمهوری اسلامی هرچه باشد یک فال و نصیب نیک است، چراکه اگر موافقتنامه به مجلس برود بایک نهیب سید علی مجلس موافقتنامه را تصویب خواهد کرد چنانکه همین روزها که مجلس وزیر ارشاد جمهوری اسلامی را استیضاح کرد بایک نهیب سید علی که از دولت حمایت میکند، پرونده استیضاح وزیر ارشاد رفت به چاه ویل و اگر موافقتنامه ژنو به تصویب مجلس برسد و صورت قانونی پیدا کند ایران برای مدتی بسیار طولانی و نامعلوم میدان تاخت و تاز آمریکا خواهد ماند.